

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 22. helmikuuta 2021
(OR. en)

6279/21

COHOM 29
CFSP/PESC 136
COPS 58
COASI 21
COEST 42
COAFR 49
COLAC 17
MAMA 20
MOG 14

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähtetäjä: Neuvoston pääsihteeristö

Päivämäärä: 22. helmikuuta 2021

Vastaanottaja: Valtuuskunnat

Asia: Ihmisoikeuksista kumppanimaiden / kolmansien maiden kanssa käytäviä vuoropuheluita koskevat Euroopan unionin tarkistettut suuntaviivat

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena ihmisoikeuksista kumppanimaiden/kolmansien maiden kanssa käytäviä vuoropuheluita koskevat Euroopan unionin tarkistettut suuntaviivat, jotka neuvosto hyväksyi 3785. istunnossaan 22. helmikuuta 2021.

**IHMISOIKEUKSISTA KUMPPANIMAIDEN / KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA
KÄYTÄVIÄ VUOROPUHELUA KOSKEVAT EUROOPAN UNIONIN
TARKISTETUT SUUNTAVIIVAT**

1. Johdanto

Ihmisoikeudet eivät ole vain yksi Euroopan unionin perusarvoista, vaan ne ovat myös yksi sen ulkoisen toiminnan keskeisistä tavoitteista. Ihmisoikeusvuoropuhelut ovat yksi tärkeimmistä keinoista panna täytäntöön EU:n ulkoista ihmisoikeuspolitiikkaa ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan uuden toimintasuunnitelman (2020–2024) mukaisesti. Asettaakseen ihmisoikeudet toimintansa keskiöön unioni on kehittänyt monenlaisia oikeudellisia ja poliittisia välineitä, muun muassa ihmisoikeusvuoropuhelua koskevat suuntaviivat.

Ihmisoikeuksista kolmansien maiden kanssa käytäviä vuoropuhelua koskevat EU:n suuntaviivat hyväksyttiin joulukuussa 2001 (ja niitä tarkistettiin viimeksi tammikuussa 2009).

Aikana, jolloin ihmisoikeudet ovat maailmanlaajuisesti uhattuina, on tärkeämpää kuin koskaan jatkaa ihmisoikeusvuoropuhelua ja samalla antaa näille vuoropuheluille uutta pontta niiden vaikutuksen maksimoimiseksi.

Nyt on aika uudistaa suuntaviivat, jotta ihmisoikeusvuoropuheluista tulisi tehokkaampi sitoutumisen väline, ja lisätä näin niiden **poliittista painoarvoa**. Tämä on myös jäsenvaltioiden yhteinen prioriteetti. Se on sitä myös ihmisoikeuksista vastaavalle EU:n erityisedustajalle, joka on johtanut useita keskeisten kumppanien kanssa käytyjä vuoropuhelua ja tutkinut mahdollisuuksia uuteen yhteistyöhön vuoropuhelun kautta.

2. Nykyinen tilanne

EU on vuosien mittaan käynnistänyt ihmisoikeusvuoropuheluja **yhä useamman maan kanssa**. Euroopan ulkosuhdehallinto (EUH) johtaa korkean edustajan puolesta YUTP-alan ihmisoikeusvuoropuheluja/neuvotteluja sekä sopimukseen perustuvia alakomiteita. EUH on parantanut ja yhdenmukaistanut vuoropuhelujen muotoa ja kulkua. EU:n edustustojen ja komission yksiköiden osallistuminen vuoropuheluihin on ollut olennaisen tärkeää. Myös jäsenvaltioiden jatkuvalla omistajuudella on ratkaiseva merkitys.

Käynnissä on tällä hetkellä noin 60 ihmisoikeusvuoropuhelua ja -neuvottelua kumppanimaiden ja alueellisten ryhmittymien kanssa. Uusia vuoropuheluita on aloitettu hiljattain tai ollaan parhaillaan valmistelemassa. Eräät vuoropuhelut (esimerkiksi Venäjän ja Israelin kanssa käytävät) ovat tällä hetkellä jäädytettyinä.

Vuoropuheluita on erityyppisiä. Osa vuoropuheluista perustuu alueellisiin tai kahdenvälisiin sopimuksiin sekä epävirallisiin ja virallisiin vuoropuheluihin (eli vuoropuheluihin, joilla on yhteisesti sovittu tehtäväkuvaus). Joitain vuoropuheluita käyvät EU:n edustustot paikallisesti. Tällaisia ovat esimerkiksi vuoropuhelut Chilen ja Argentiinan kanssa. Kumppanimaiden, kuten Marokon, Tunisian, Libanonin, Jordanian, Egyptin ja Irakin, kanssa tehtyjen erilaisten yhteistyö- tai assosiaatiosopimusten puitteissa toimii lisäksi erityisiä ihmisoikeuksia käsitteleviä alakomiteita tai ryhmiä. Lisäksi AKT-maiden kanssa käytäviin poliittisiin vuoropuheluihin, joissa käsitellään etenkin ihmisoikeuskysymyksiä, sovelletaan Cotonoun sopimuksen 8 artiklassa ja Cotonoun sopimuksen tulevaisuudessa korvaavan uuden kumppanuussopimuksen vastaavassa artiklassa määrättyjä yksityiskohtaisia sääntöjä. Neuvotteluita käydään myös samanmielisten maiden ja sellaisten maiden kanssa, joilla on erityinen suhde Eurooppaan, esimerkiksi Yhdysvaltojen, Kanadan, Japanin ja ehdokasmaiden kanssa. Näillä erityyppisillä vuoropuheluilla on monia yhtäläisyyksiä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että yksi ja sama järjestely soveltuisi niihin kaikkiin. Esimerkiksi samanmielisten maiden kanssa käydyissä neuvotteluissa noudatetaan erilaista mallia, koska painopiste on pääasiassa yhteistä etua koskevissa kysymyksissä ja monenvälisillä foorumeilla tehtävässä yhteistyössä.

Euroopan unionin tasolla käytävien vuoropuhelujen ohella eräät jäsenvaltiot käyvät myös kansallisen tason vuoropuheluita tiettyjen kolmansien maiden kanssa.

3. Ihmisoikeusvuoropuhelun tavoitteet

Ihmisoikeusvuoropuhelut ovat **osa yleisiä poliittisia suhteita** maiden kanssa. Vaikka kukin maa/alue on erilainen ja käsiteltävät kysymykset koskevat nimenomaan kyseistä maata/aluetta, vuoropuhelu on keskeinen väline ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan EU:n toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa, ja siinä olisi siksi otettava huomioon toimintasuunnitelman prioriteetit ja lähestymistapa. Vuoropuhelut olisikin kytkettävä maakohtaisiin ihmisoikeus- ja demokratiastrategioihin.

Vuoropuhelut eivät saisi olla erillinen osa-alue, jonka sisään ihmisoikeuksista käytävät kahdenväliset keskustelut rajoittuvat. Se ei myöskään saisi olla yksinomainen foorumi, jolla käsitellään ihmisoikeuksia mutta ei muita EU:n kahdenvälisiä ihmisoikeussitoumuksia. Vuoropuhelua olisi pidettävä keskeisenä osana EU:n jatkuvaa ihmisoikeustoimintaa, ja sillä olisi pyrittävä tehostamaan sekä kentällä että monenvälisillä foorumeilla tehtävää työtä ja tuomaan siihen lisäarvoa. Ihmisoikeusvuoropuhelut ovat osa maan kanssa tehtävää yleistä ihmisoikeustyötä.

Samalla ihmisoikeusvuoropuheluja on **käytettävä tehokkaasti yhdessä ja luoden synergiaa muiden välineiden kanssa** (poliittiset vuoropuhelut, julkisuusdiplomatia, viralliset yhteydenotot, yhteistyöohjelmat ja -hankkeet, kansalaisyhteiskunnan tukeminen, vaalitarkkailu) EU:n ihmisoikeusprioriteettien ja -tavoitteiden edistämiseksi. Ihmisoikeusvuoropuhelujen ja muiden poliittisten tavoitteiden keskinäinen tukivaikutus on ollut erityisen ilmeinen kestävä kehitystä ja hyvää hallintoa edistävän erityisen kannustusmenettelyn (GSP+) osalta. GSP+ on lisännyt kumppanimaiden kiinnostusta käydä merkityksellisiä ja jäsenneiltyjä ihmisoikeuskeskusteluja EU:n kanssa, ja ihmisoikeusvuoropuhelut tarjoavat vahvan foorumin GSP+-järjestelmään liittyvistä tavoitteista käytäville keskusteluille.

EU:n ihmisoikeustoiminnalla pyritään **konkreettiseen yhteistyöhön ja konkreettisiin tuloksiin**. Sen vuoksi on välttämätöntä, että vuoropuhelut ovat tulossuuntautuneita ja että niitä pidetään vireillä myös istuntojen välillä. Tavoitteet voivat vaihdella vuoropuhelujen välillä. Vaikeissa tapauksissa ensimmäinen tärkeä tavoite on ottaa esiin EU:n huolet ihmisoikeustilanteesta osana monimutkaisia kahdenvälisiä suhteita. EU:n ihmisoikeustoiminnan tavoitteena on kuitenkin tehostaa yhteistyötä ja saavuttaa ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevassa EU:n uudessa toimintasuunnitelmassa esitetyt strategiset tavoitteet eikä ainoastaan keskustella erilaisista näkemyksistä.

Sen vuoksi keskinäinen sitoutuminen edellyttää **tiettyä vähimmäistasoa**. Kolmannen maan halukkuus parantaa ihmisoikeustilannettaan ja tehdä avointa ja läpinäkyvää yhteistyötä EU:n kanssa monenlaisissa ihmisoikeuskysymyksissä on edelleen keskeinen kriteeri. Ihmisoikeuksista käytävää keskustelua olisi jatkettava aina kun mahdollista, kumppanimaan ihmisoikeustilanteen heikkenemisestä huolimatta.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena on **maksimoida EU:n kahdenvälisen, alueellisen ja monenvälisen toiminnan väliset yhteydet**. EU on yhä haastavammaksi käyneessä tilanteessa puolustanut alueiden välistä yhteistyötä monenvälisillä ihmisoikeusfoorumeilla. Sen vuoksi ihmisoikeusvuoropuhelujen ja EU:n monenvälisten toimien välisen yhteyden vahvistaminen on edelleen ensisijainen tavoite. Käytännössä tämä merkitsee esimerkiksi YK:n ihmisoikeusprosessien ja vuoropuhelujen välisten yhteyksien parantamista. Joissakin tapauksissa ihmisoikeusvuoropuhelut auttavat määrittämään maan erityistarpeet ja sen, miten EU voi parhaiten auttaa ja tukea edistymistä.

Ihmisoikeusvuoropuhelujen avulla voidaan myös tunnistaa aikaisessa vaiheessa ongelmat, jotka tulevat todennäköisesti johtamaan konfliktiin, ja tukea näin aktiivisesti konfliktinestoa.

Vuoropuhelut ovat aitoa **vertaisvaihtoa**, jonka tavoitteena on tehdä yhteistyötä kumppanimaiden / kolmansien maiden kanssa ja jakaa parhaita käytäntöjä. EU:n on reagoitava jatkossakin kumppanimaiden pyyntöihin, jotka koskevat EU:n sisäisten kysymysten mukaan ottamista. Tämä on suuntaus, joka on tullut esiin eriasteisesti useissa vuoropuheluissa. EU:n **sisäisen ja ulkoisen johdonmukaisuuden** edistäminen ihmisoikeuksien alalla on olennaisen tärkeää.

Vuoropuhelun tulisi merkitä todellista näkemystenvaihtoa EU:n ja kolmannen maan tai alueellisen järjestön välillä, ja sen laajuus ja vaikutus on mukautettava vastaamaan kyseisen maan ihmisoikeustilannetta. Vaikka vuoropuhelut ovat ulkoinen väline, EU:n omalla ihmisoikeustilanteella ja hyvien käytäntöjen vaihdolla on niiden kannalta merkitystä, ja on tärkeää välittää tietoa sisäisestä kokemuksesta, jota EU:lla on näistä kysymyksistä, erityisesti haasteista ja saaduista kokemuksista. Komission yksiköiden ja EU:n erityisvirastojen osallistuminen on osoittautunut ratkaisevaksi useissa vuoropuheluissa, kun tavoitteena on avata EU:n haasteita ja politiikkoja.

4. Ihmisoikeusvuoropuhelujen aloittaminen

Uusia vuoropuheluja on aloitettu hiljattain tai ollaan parhaillaan valmistelemassa.

Uuden vuoropuhelun käynnistäminen alkaa EUH:n tekemällä **arvioinnilla**. Selkeä lisäarvo olisi osoitettava. Ohjaavia kriteerejä ovat seuraavat: se, missä määrin hallitus haluaa parantaa tilannetta, miten sitoutunut se osoittaa olevansa kansainvälisin ihmisoikeussopimuksiin ja miten valmis se on tekemään yhteistyötä YK:n mekanismien kanssa, sen asenne kansalaisyhteiskuntaan sekä EU:n koko suhde kumppanimaahan. Arviointi perustuu muun muassa seuraaviin lähteisiin: EU:n edustustojen ja edustustojen päälliköiden raportit, YK:n ja muiden kansainvälisten tai alueellisten järjestöjen raportit sekä valtiosta riippumattomien järjestöjen raportit. Tämän jälkeen EUH esittää arvionsa asianomaiselle neuvoston maantieteelliselle työryhmälle, jolla on kokonaisnäkemys EU:n suhteesta kyseiseen kolmanteen maahan, tiiviissä yhteistyössä ihmisoikeustyöryhmän kanssa. Tässä yhteydessä neuvosto keskustelee siitä, aloitetaanko ihmisoikeusvuoropuhelu, ja ottaa kantaa muihin seikkoihin, kuten **kumppanimaan kanssa yhteisesti sovituissa yksityiskohtaisessa tehtävänkuvauksessa määriteltyn vuoropuhelun laajuuteen**.

Neuvosto hyväksyy uusien ihmisoikeusvuoropuhelujen tehtävänkuvauksen.

Ihmisoikeuksia koskevan vuoropuhelun aloittamista voivat edeltää tunnustelut asianomaisen maan kanssa. Näissä alustavissa keskusteluissa on tilaisuus selittää, mitkä ovat EU:n toiminnan taustalla olevat periaatteet sekä tavoitteet, joihin unioni pyrkii ehdottaessaan ihmisoikeusvuoropuhelua. Ihmisoikeuksista käydyt epäviralliset keskustelut ovat useissa tapauksissa olleet alkusysäys luottamuksen vähittäiselle rakentamiselle ja viime kädessä siirtymiselle virallisempaan ihmisoikeusvuoropuheluun (eli vuoropuheluun, jolla on yhteisesti sovittu tehtävänkuvauks). On selvää, että näiden epävirallisten ihmisoikeuskeskustelujen on tarkoitus olla väliaikaisia ja että viime kädessä tavoitteena on siirtyä ihmisoikeusvuoropuheluihin tehtävänkuvauksessa määriteltujen sääntöjen mukaisesti. Olisi pyrittävä varmistamaan, että epävirallisista vuoropuheluista edetään virallisiin vuoropuheluihin kohtuullisen ajan kuluessa.

Ihmisoikeusvuoropuhelun aloittaminen ja käyminen kumppanimaan kanssa eivät estä EU:ta käsittelemästä kyseisen maan ihmisoikeustilannetta YK:n ihmisoikeusfoorumeilla.

5. Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden (myös kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien) kuuleminen on olennainen osa vuoropuhelua. Kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat antaa selkeän kuvan maan ihmisoikeustilanteesta ja mahdollisista yksittäistapauksista sekä tarjota teknistä asiantuntemusta tietyistä aiheista. Tällaiset kuulemiset olisi järjestettävä hyvissä ajoin ennen vuoropuhelua, jotta ne voidaan ottaa huomioon asialistalla. Myös asiaa koskevan tiedotustilaisuuden tulisi olla vakiokäytäntö. Brysselissä käytävän vuoropuhelun yhteydessä voitaisiin myös harkita paikallisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välistä valmistelevaa videokokousta, joka on osoittautunut hyväksi vaihtoehdoksi.

Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen edistää myös toimien täytäntöönpanoa vuoropuhelujen välillä.

Ihmisoikeusvuoropuhelujen yhteydessä järjestettävät **kansalaisyhteiskuntaseminaarit**, joihin on saatavilla EU:n rahoitusta, ovat tehokas väline, jonka avulla voidaan tehdä yhteistyötä kumppanimaahan tai -organisaatioon liittyvien kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa ja osallistaa nämä ihmisoikeuksista käytävään keskusteluun kumppanimaan viranomaisten tai alueellisten järjestöjen kanssa. Kansalaisyhteiskuntaseminaareissa annetuista konkreettisista suosituksista voidaan tämän jälkeen keskustella vuoropuhelun puheenjohtajien ja heidän valtuuskuntiensa kanssa ihmisoikeusvuoropuhelujen asianomaisen istunnon yhteydessä tai aikana.

Kansalaisyhteiskunnalle olisi tiedotettava tuloksista vuoropuhelujen jälkeen.

Jos hallitukset estävät kansalaisyhteiskunnan osallistumisen vuoropuheluihin, kostotoimia koskeva kysymys olisi otettava esille suoraan hallituksen kanssa vuoropuhelun yhteydessä.

6. Yksityiskohtaiset säännöt

Yleistä joustavuutta ja käytännönläheisyyttä on edelleen pidettävä ihmisoikeusvuoropuheluja koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen keskeisinä periaatteina. **Vuotuisten istuntojen** olisi edelleen oltava vakiokäytäntö. Etusijalle olisi asetettava oltava energian ja resurssien investoiminen seurantatoimiin vuoropuhelun kahden istunnon välillä. Periaatteena on yhä **pitopaikkojen vuorottelu** (Bryssel / kolmas maa). Jos fyysiset kokoukset eivät ole mahdollisia, vuoropuhelut voidaan järjestää videoneuvotteluina. Vuoropuheluissa olisi varmistettava, että kaikkien kysymysten käsittelyyn varataan riittävästi aikaa.

EUH tiedottaa jäsenvaltioille **esityslista**ehdotuksen laatimisesta neuvoston asianomaisen maantieteellisen työryhmän välityksellä ja pyytää tarvittaessa niitä esittämään näkemyksensä. Ihmisoikeustyöryhmä osallistuu neuvoston maantieteellisten työryhmien työskentelyyn.

Vuoropuhelujen asialistat olisi määriteltävä kumppanimaan kanssa yhteisesti sovitulla tavalla. On tärkeää, että asialistat ovat tasapainoisia ja vastaavat kummankin osapuolen prioriteetteja. Asiasisällön osalta ohjelmassa keskitytään molempien osapuolten yleiseen ihmisoikeuskehitykseen, kunkin kumppanin kanssa tapauskohtaisesti valittuihin aiheisiin, perusteelliseen keskusteluun ja monenväliseen toimintaan. Näitä keskusteluja ohjaavat ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevassa toimintasuunnitelmassa esitetyt prioriteetit. Kansainvälisten ihmisoikeusvälineiden ja työelämän perusoikeuksia koskevien välineiden ratifiointia ja noudattamista sekä YK:n (eli ihmisoikeusneuvoston, YK:n yleiskokouksen, yleisen määräaikaisarvioinnin ja YK:n erityismenettelyjen) kanssa tehtävää yhteistyötä olisi edelleen pidettävä vuoropuhelujen normaalina osana. Myös hyvään hallintotapaan ja oikeusvaltioperiaatteeeseen liittyviä kysymyksiä voidaan käsitellä. Tarvittaessa voidaan esittää kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevia kysymyksiä. Yksittäiset tapaukset olisi otettava esille vuoropuhelun aikana (esimerkiksi jonkin esityslistan kohdan havainnollistamiseksi) ja/tai vuoropuhelun yhteydessä (toimittamalla luettelon).

Ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan toimintasuunnitelman mukaisesti sovelletaan tasa-arvon valtavirtaistamista sen varmistamiseksi, että vuoropuheluissa otetaan huomioon sukupuolinäkökohdat.

Lissabonin sopimuksen ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan roolin mukaisesti (SEU 27 artiklan 2 kohta) EUH johtaa vuoropuhelua. EUH on edustettuna asianmukaisella tasolla. Ihmisoikeuksista vastaavan EU:n erityisedustajan toimiminen puheenjohtajana antaa vahvan viestin EU:n poliittisesta sitoutumisesta ja panoksesta. Samantasoista osallistumista odotetaan toiselta osapuolelta.

EU:n edustuston aktiivinen korkean tason osallistuminen kyseisessä maassa on olennainen osatekijä myös silloin, kun vuoropuhelu käydään Brysselissä. Mukaan kutsutaan komission yksiköitä. Yhteistyö EU:n erityisvirastojen ja erityisesti perusoikeusviraston kanssa on osoittautunut ratkaisevaksi monissa vuoropuheluissa, kun tavoitteena on avata EU:n haasteita ja politiikkoja, ja siihen kannustetaan vahvasti.

Pitkäaikaisen käytännön mukaisesti jäsenvaltioiden edustajia pyydetään ottamaan osaa tarkkailijoina.

Ihmisoikeusvuoropuheluun osallistuvan kolmannen maan valtuuskuntaan odotetaan yleensä kuuluvan ulkoministeriön lisäksi alakohtaisia ministeriöitä ja hallinnonaloja, joita esityslista koskee (tyypillisesti oikeus-, sisä-, työ- ja sosiaaliministeriöt). Vastuuministeriöt vastaavat lisäksi seurannasta ja hyötyvät eniten parhaiden käytäntöjen vaihdosta. Myös maan kansallisen ihmisoikeusinstituution läsnäoloon kannustetaan.

Kun vuoropuhelua käydään kumppanimaassa, vuoropuhelun esityslistan kohtiin liittyvistä **vierailuista paikan päälle** (esimerkiksi säilöönottokeskuksiin, pakolaisleireille jne.) olisi tehtävä vakiokäytäntö samoin kuin vierailuista EU:n tukemiin hankkeisiin ja tapaamisista ihmisoikeuksiin liittyvien instituutioiden tai elinten kanssa. Paikallisia vierailuja järjestetään vastaavasti myös silloin, kun vuoropuhelut käydään Brysselissä.

7. Tulokset ja jatkotoimet

Mahdollisuuksien mukaan laaditaan yhteinen lehdistötiedote, jossa yksilöidään ihmisoikeusvuoropuheluun perustuvat yhteistyöalat ja jatkotoimet. Jos kumppanimaa ei hyväksy yhteisen lehdistötiedotteen antamista tai jos tekstistä on vaikeaa päästä yhteisymmärrykseen, voidaan tiedotustarkoituksessa julkaista EU:n lehdistötiedote.

Jäsenvaltioiden paikallisille suurlähetystöille annetaan tarvittaessa suullinen selvitys, joka voidaan esittää myös neuvoston maantieteellisissä työryhmissä. Neuvoston asianomaiselle maantieteelliselle työryhmälle ja ihmisoikeustyöryhmälle toimitetaan tarvittaessa kirjallinen selvitys.

Ihmisoikeustyöryhmälle esitetään pitkin vuotta säännöllisiä ja oikea-aikaisia tietoja vuoropuheluista, myös uusista suuntauksista ja keskeisistä tuloksista. Lisäksi neuvoston asianomainen maantieteellinen työryhmä arvioi tarvittaessa vuoropuheluissa saavutettua edistystä yhteistyössä ihmisoikeustyöryhmän kanssa. Jäsenvaltiot vaihtavat myös tarvittaessa säännöllisesti tietoja kahdenvälisistä ihmisoikeusvuoropuheluista, jotta varmistetaan johdonmukaisuus kahdenvälisten ihmisoikeusvuoropuhelujen ja EU:n ihmisoikeusvuoropuhelujen välillä.

Luottamuksen lisääminen ja yhteistyö kolmansien maiden kanssa ihmisoikeuskysymyksissä, joita ne pitävät erityisen herkkinä ja arkaluonteisina, on jo itsessään tärkeä tulos. Joidenkin kolmansien maiden osalta yksittäiselle maalle voitaisiin kuitenkin vuoropuhelua koskevan yhteisen tiedonannon lisäksi ehdottaa jatkotoimia varten **käytännön etenemissuunnitelmaa**, joka tukisi asianomaisen valtuuskunnan työtä vuoropuhelun jälkeisinä kuukausina. On tärkeää, että vuoropuheluja pidetään vireillä myös istuntojen välillä. Sen vuoksi on tärkeää seurata edistymistä vuoropuhelujen välillä. Olisi myös harkittava EU:n erityisedustajan kahdenvälistä välivaiheen vierailua tai virtuaalista kuulemista vuoropuhelukumppanien kanssa, jotta painopiste ja dynamiikka säilyisivät vuoropuhelujen välillä.

Ihmisoikeusvuoropuheluun perustuvaa yhteistyötä voidaan toteuttaa monessa muodossa. Näitä voivat olla esimerkiksi tekninen apu / kokemusten vaihto jäsenvaltioiden kanssa, vuoropuhelussa käsiteltäviä aiheita koskevien hankkeiden/ohjelmien rahoitus, yhteistyö monenvälisillä foorumeilla, yhteiset julkilausumat temaattisista kysymyksistä, tapahtumat/konferenssit/työpajat ja tulevat kahdenväliset neuvottelut jatkotoimina. Vuoropuhelu ei aina tuota välittömiä, mitattavissa olevia ja näkyviä tuloksia. Tämä herättää kritiikkiä vuoropuhelujen hyödyllisyydestä etenkin kansalaisyhteiskunnan taholta. Näin ollen on tarpeen määritellä ennakoivasti operatiiviset tulokset ja luoda seurantamekanismit.